

fotografie ROBIN DE PUY

tekst MINOU OP DEN VELDE

'SCHRIJVEN IS UITSTEL VAN EXECUTIE'

ELLEN DECKWITZ (30) plukt als dichteres de BITTERZOETE vruchten van een HARDE opvoeding. Haar nieuwe BUNDEL heeft een lichtere toon dan haar debuut, maar: 'Je komt nooit LOS van je kern.'

In 2009 won je het Nederlands Kampioenschap Poetry Slam. Is het moeilijk, *poetryslammen*?

'Voor mij niet meer, maar het is wel moeilijk om te leren. Je moet al je gedichten uit het hoofd kennen en snel kunnen reageren op je tegenstander. Veel ijzer eten, dat is altijd mijn tip als ik lesgeef in voordragen. IJzer, vezels en slapen, daar leef ik op.'

Het cliché van de dichter: zwoegen voor weinig geld.

'Nee man! Haha. Mijn basisinkomen is tweeduizend euro bruto per maand. Daar doe ik tussen de acht à twintig optredens per maand voor. En ik heb de Nederlandse letteren al mogen vertegenwoordigen, van Polen tot Ulaanbaatar.'

Ik begreep dat je gedichten vaak ontstaan uit beelden. Hoe gaat dat in zijn werk?

'Als ik hier op de Oudegracht (Utrecht, red.) die bomen op de werf zie groeien, denk ik: dat is eigenlijk een bos dat onderbroken wordt door woningen, in plaats van een stad die onderbroken wordt door bomen. O, wat een vet idee! En zo gaat het de hele dag. Het spuit eruit.'

Wanneer werd taal voor jou meer dan iets gewoons dat je gebruikt in het dagelijks leven?

'Toen ik een jaar of zeven was, zat ik onder de keukentafel te spelen en zei mijn moeder tegen mijn vader: "Ja, er is daar nog zo veel discriminatie." Ik

was gefascineerd: een woord dat ik nog niet kende! Dat betekent ook dat je een stukje werkelijkheid nog niet ziet, want woorden benoemen de wereld om je heen. Poëzie zie ik als een manier om stukjes van de werkelijkheid te tonen waar we geen terminologie voor hebben, en wat taboe is. Op een gegeven moment viel me bijvoorbeeld op dat onze lichamen steeds meer gebruiksvorwerpen worden. Als ik uitga zie ik iedereen scharrelen. Het zijn niets meer dan wederzijds goedgekeurde aanrandingen. Mijn huisgenoot had het over zijn 'neukertjes'. Zo denigrerend! Ik bedacht me:

'Ik ben OPGEVOED met het idee dat het altijd weer OORLOG zal worden'

we zijn een soort flesjes voor elkaar, met een verslavende inhoud. We zijn allemaal verslaafd aan aandacht. Maar we willen ook dat de rest *disposable* is, dat we de restanten van een relatie lekker makkelijk naar de glasbak kunnen brengen. We zijn verweende narcisten.'

Jij wilt met je gedichten een andere moraal bewerkstelligen?

'O ja. Ik heb een aantal periodes bewust celibatair geleefd, en ben over

relaties gaan schrijven. Ken je dat? Soms ga je voor het eerst met iemand naar bed en voel je dat diegene aan een ander lichaam gewend is. Dat je denkt: ik ben inwisselbaar! Als er één boodschap is die ik met mijn werk wil uitdragen, dan is het dat niets inwisselbaar is. Het leven niet, en wij ook niet. Het is allemaal uniek. Dus ga wat respectvoller met elkaar om.'

Je schrijft in je debuut en nieuwe bundel over iemand met anorexia. Gaat dat over jou?

'Nee, ik ben verslaafd aan friet! Maar het is wel een wonder dat ik nooit een eetstoornis heb gekregen. Ik ben deels opgevoed door mijn grootmoeder, en zij heeft in de Tweede Wereldoorlog in een jappenkamp gezeten. Daar was het eten op rantsoen. En mijn vader had veel honger in de oorlog. We kregen met de paplepel ingegoten dat je heel dankbaar moest zijn voor wat je te eten kreeg. Tegen hun lijden konden wij nooit op. Alles wat wij meemaakten was niet half zo erg als in een jappenkamp zitten of in de oorlog uitgehongerd worden.

Maar toen mijn zusje en ik in de puberteit kwamen, begon mijn oma te lijnen. Als kinderen leefden we in een spagaat tussen plicht en uiterlijk. Ik let nog steeds op mijn gewicht als ik naar mijn oma ga, soms is het eerste wat zij zegt: "Wat ben je dik geworden!" Mijn bundels gaan allebei over controle willen uitoefenen over het lichaam. En in mijn debuut zit veel dood en geweld. Ik ben opgevoed met het idee dat het altijd weer oorlog zal worden.' →

Hoe kwam dat ter sprake?

‘Mijn oma vertelde vaak over het kamp, en hoe ze werd geslagen. Door haar verhalen leefden we constant in het bewustzijn dat al het goede vergankelijk is. Toen ik tien was, kreeg ze hartkramp. Terwijl mijn moeder de dokter belde zei mijn oma: “Straks word ik in mijn kist getakeld en ga ik boven je grootvader liggen rotten.” (Lacht.) Het was horror! Het enige wat ik op die leeftijd met een grafkist associeerde, was Sneeuwwitje. Ineens werd ik me heel bewust van de dood. Rond mijn achttiende was ik daar zo klaar mee. Ik woonde in Borne, een gehucht in Twente met een antieke begraafplaats, en daar ben ik een zomer gaan werken in de hoop dat ik minder bang zou worden. Dan zat ik te lunchen naast zo’n vers gedolven graf en dacht: ja oké, het bestaat. Toen ik minder bang werd begon ik meer over de dood te schrijven. Nu ben ik helemaal niet meer bang. Aan het eind van mijn eerste bundel schrijf ik ook: de steen vreest mij. Omdat ik hem stuk zal slaan.’

Waarom werd je eigenlijk door je oma opgevoed?

‘Mijn ouders werkten allebei en wilden hun eigen leven behouden. Veel mensen in die streek hadden hun grootouders om de hoek wonen. Dus die deden mee in de opvoeding.’

Wat was je oma verder voor type?

‘Heel hard. Ik was niet goed genoeg, niet slim genoeg. Heftig, want al op jonge leeftijd wordt de basis gelegd voor je zelfwaarde. In Indonesië was ze opgegroeid als een blanke prinses, en ze is altijd blijven denken volgens het kastensysteem. Hoe lichter, hoe beter. De blonde kleinkinderen werden door haar voorgetrokken boven donkerharige kinderen zoals ik.’

Heb jij je ouders niet verweten dat ze je naar oma stuurden?

‘Mijn moeder was blind voor mijn oma, want ze was niet anders gewend. Ik hou haar niet de hand boven het hoofd hoor, ik ben daar lang boos over geweest. En mijn broer en zus zeggen vaak tegen elkaar: “Arme mam, ze

had het veel zwaarder dan wij.”

Het verbaast me dat je met zulke zware thema’s meedoet aan poetry slam.

‘Ik heb een haatliefdeverhouding met het podium. Ik kan niet zonder, want ik hou van de rolverdeling: ik doe a en jullie klappen. (Lacht.) Maar soms heb je een publiek dat niet wil, of mensen die flauwe dingen roepen, en dan voel ik me leeggezogen. Eigenlijk ben ik een mix van theatermaker en dichter op papier. Ik heb altijd gedacht dat ik een promotieplek zou bemachtigen in de literatuurwetenschap. Zestig uur per week zat ik in de bibliotheek, ik deed een miljard bijvakken. Maar toen

*Ik kan nu KIEZEN of ik het
CREATIEVE knopje aanzet OF NIET*

ik bezig was met mijn scriptie dacht ik: ik stop met dat monnikenwerk. Ik stelde zulke hoge eisen aan mezelf dat ik er ongelukkig van werd. Toen ben ik een dichtworkshop gaan volgen bij Esther Jansma.’

Vanwaar die drive?

‘Omdat je elk moment dood kan zijn. Dat zit er heel, heel sterk in. Mijn dokter waarschuwt me wel dat ik niet te hard moet werken. Vlak na het uitkomen van mijn bundel heb ik een zware depressie gehad. Het is genetisch, en ik heb die grootmoeder die zegt dat je niet goed genoeg bent.’

Maar zo’n bundel, waarmee je ook nog de C. Buddingh’-prijs wint, bewijst toch dat je wat kunt?

‘Nee, het is pas goed als ik dood ben, dan kan ik niet meer falen, als je begrijpt wat ik bedoel. Je kunt moeilijk onder je kern vandaan.’

Waarom denk je dat je juist instortte toen je bundel verscheen?

‘Tja... Ik had goeie recensies, hij werd goed verkocht. Maar schrijven is uitstel

van executie. Als je schrijft hoef je niet bezig te zijn met je huisvesting, je relatie en dat soort enge dingen. Ik woonde destijds samen met gestoorde huisgenoten, ik zat in een vervelende relatie. Opeens raakte ik geblokkeerd. Ik dacht: die bundel is af, wat heb ik nu nog over? Een lieve psychiater liet mij kennis maken met antidepressiva. Die hebben mijn leven gered.’

Kunstenaars denken vaak dat ze hun creativiteit verliezen door medicatie.

‘O nee. Het zorgt er voor dat ik mijn creativiteit nu kan sturen. Normaal loop ik door een bos heen en zie ik allemaal gedichten. Nu kan ik kiezen of ik dat knopje aanzet of niet. Omdat die sluis van angst bij mij dicht was gegaan wilde ik opeens gedichten schrijven over seksualiteit. Dat was daarvoor moeilijk voor mij, omdat ik had geleerd dat een net meisje daar niet over praat. Die tweede bundel is een soort coming-out. In Twente was alles christelijk, en homoseksualiteit

bestond niet. Ik was veertien toen ik in mijn bed lag en dacht: ik vind meisjes ook leuk, o nee!

Haha. Je schaamt je

omdat het zo wordt afgekat in je omgeving. Pas de laatste jaren ben ik dat aan het ontdekken. Ik date nu trouwens met een jongen. Ik heb geen seks met hem, ik zoen alleen. Na een paar vervelende relaties ben ik voorzichtig. Ik schrijf ook: zodra je iets aanraakt kleeft je geest er meteen aan vast. Bam! Je hecht je.’

Inmiddels heb je drie dikke poëzieprijzen op zak. Is je oma nu eigenlijk tevreden?

‘Mijn oma betreft het allemaal op zichzelf. Ik heb haar voor het eerst horen zeggen dat ze trots op mij was toen ik die C. Buddingh’-prijs kreeg. Toen moest ze heel erg huilen: “Ooh, ik heb nooit gedacht dat een kleinkind van mij...” Alsof ik het te danken heb aan haar genen. Ik dacht: ooowww! (Lacht.) Het draait altijd weer om jou!’ ←

‘Hoi feest’ van Ellen Deckwitz ligt nu in de winkel (€ 16,50) en is als E-boek – combi van ‘Hoi feest’ en ‘De steen vreest mij’ – verkrijgbaar (€ 13,99)